

Pelbárt Jenő

Harminc év a Dunai Szalmacellulózgyárban

Interjú Szalai Árpáddal

A világhíró papírgyártó szakembert, Rácalmás díszpolgárát, a képviselőt, a lokálpatriótát, a Városvédő és Szépítő

Egyesület alapító elnökét, a Podmaniczky-díj és a Pro Aqua-díj tulajdonosát, a Tökfesztivál, az Almavirág Fesztivál szervezőjét, a virágosítást, az örökségvédelem, a környezetvédelem, az egészség, a kultúra, a család és a sport iránt elkötelezett, közösségteremtő embert, szakkönyvek szerzőjét, az egykori Dunai Szalmacellulózgyár vezetőjét, a 85 éves Szalai Árpádot kérdeztük dunaújvárosi papíripari múltjáról. Azokról a meghatározó évekről beszélgettünk, amelyeket a dunaújvárosi papíriparban töltött el 1962 és 1992 között.

PJ: – Úgy tudom, 30 évet dolgozott a Dunai Szalmacellulózgyárban. Hogyan kezdődött, mikor került kapcsolatba a dunaújvárosi papíriparral?

– Még az építési szakaszban, 1962-ben léptem át először a Dunai Szalmacellulózgyár kapuját. Előzőleg a Dunai Vasműben

dolgoztam öt évig vegyészmérnökként és ott szereztem üzemvezetési tapasztalatokat. Amikor én a cellgyárba kerültem, már fel volt véve néhány szakember. Jelentkeztem munkára a beruházási főmérnök-nél. Ő hamarosan elvitt magával Finnországba, hogy lássak végre egy lúgregeneráló kazánt, ami az egyik legfontosabb berendezése a szalmacellulózgyártásnak. Hazatérve megkezdtem a szervezést, összeállt a szakembergárda. A kazánt a finnek építették, de mi is kezdettől fogva részt vettünk a szerelésben. Indulás előtt kimentünk Finnországba és Tamperében két hétig tanulmányoztuk a finn lúgregeneráló kazánt. A cellulózgyártó vonal szakembereinek valamivel könnyebb volt, mivel a Csepeli és a Szolnoki Papírgyárból jöttek cellulózgyártási tapasztalatokkal.

PJ: – Mikor indították be a kazánt, mikor kezdődött meg az üzemszerű termelés?

– 1962. szeptember 3-án kezdődött meg a próbagyártás, ünnepélyes keretek között gyűjtöttünk be a finn regeneráló kazánba. November 3-án elkészült az első vagon cellulózszállítmány, amelyet a Szolnoki Papírgyárba szállítottak. 1962. december 8-án Nagy Józsefné könnyűipari miniszter avatta fel a Dunai Szalmacellulózgyárat.

PJ: – Mi volt az alapanyag és mit állított elő a cellgyár?

– Az alapanyag szalma, rozs- és búzaszalma volt. A Dunai Szalmacellulózgyár a papírgyártás legfontosabb nyersanyagát, a fehérített cellulózt állította elő a hazai papíripar számára, hozzájárulva annak általános fejlődéséhez. Az előzetes tervek szerint az új technológián alapuló cellulóz-

A regeneráló üzem 1977 januárban

gyárnak az ország nemes cellulóz-szükségletének mintegy 30%-át kellett fedezni.

PJ: – Honnan szerezte be a Dunai Szalmacellulózgyár a szalmát?

– Kezdetben alapvetően Bács-Kiskun, Fejér és Tolna megyéből szereztük be a szalmát. Ezek közismerten nagy búzatermesztő területek és kellő mennyiségű szalmatömeget tudtak szolgáltatni. Ennek ellenére gyakran előfordult szalmahiány vagy ha az nem, akkor vegyszerhiány. Tehát amikor a technológiai nehézségeket leküzdöttük, lett más, ami termelési

problémákat okozott. A szalmabeszerezéssel, illetve a periodikusan visszatérő vegyszerhiánnyal kapcsolatos gondok végigkísérték az én 30 évemet is. Hamar kiderült például, hogy a kisméretű szalmabálák nem megfelelőek, ezért ösztönöztük a gazdaságokat az óriásbálázók beszerzésére. Aztán előfordult, hogy az óriásbálák egy része szétdőlt, az összegyűlt szalmát újra kellett bálázni. Voltak kifejezetten rossz mezőgazdasági évek, amikor az időjárás gátolta meg, hogy elegendő szalmát tudjanak szállítani. Később, 1981-ben megalakult a Dunaújvárosi Szalmacell Ipariszalma Termelő Egyszerű Társaság, amelynek tagja volt a Dunaújvárosi Papírgyár, a Szekszárdi Növénytermesztési Rendszer és a környező gazdaságok. Így 70 kilométer sugarú körből be tudta a gyár szerezni a szalma szükségletet. Azonos típusú óriásbálázó-gépekkel, saját szállító csoporttal dolgoztak és biztosították a folyamatos szalmaellátást. Amikor mégsem volt elég szalma, akkor átálltunk facellulóz gyártásra.

PJ: – A Dunai Szalmacellulózgyár milyen technológián alapult?

– Szulfátos technológia volt, de a szennylég, a lúgregenerálás eleinte nem ment jól. Azt a finnek sem sejtették, hogy annyi baj lesz vele, mint amennyi előfordult.

PJ: – Miért éppen a szulfátos eljárást választotta a Dunai Szalmacellulózgyár?

– A szalmának a szulfátos a legjobb. A szalmában több a hemicellulóz, mint a fában. Ezzel a szulfátos technológiával lehet a legjobban benntartani és gazdaságosan előállítani a szalmacellulózt.

PJ: – A gyár összes berendezését finn cégek szállították?

– Nem. A kausztifikáló például svéd volt, a főző pedig angol. A berendezések sok országból származtak. Nyolc külföldi nemzet különféle képzettségű szakemberei dolgoztak a megvalósításon: finn, svéd, norvég, NSZK, NDK, holland, angol és osztrák mérnökök. De ezeknek a fővállalkozó cégeknek is voltak egyéb külföldi beszállítói.

PJ: - A több országból szállított gépek, berendezések és technológiájuk összehangolásánál előfordult valamilyen komolyabb probléma?

– Az alapvető problémát a szilikát okozta. A szalmában ugyanis van szilíciumdioxid. Ez benne van mindig a lúgban és sok gondot okoz. A kazánban magasabb hőmérséklet fenntartásához póttüzelésre van szükség. A kausztifikálóban és a bepárlóban is kiválik a kalciumszilikát. A cellulózmosásnál is különböző gondok jelentkeztek. Ott a finom szalmacell mérete, a hemicellulóz mérete más, mint a facellulózénál. Ezzel nagyon sokat kellett foglalkozni. Végig kísért bennünket olyan sokáig, hogy évek teltek el, mire megfelelően szabályozni tudtuk. A kazánnál más típusú hiba volt, amit alapvetően a kazán mérete okozott. Egy 20 ezer tonna/év

Szalmacellulózbálák a szalagon

A technológiát tanuló szír mérnökök a gyárban

termelésű gyárhoz arányosan kisebb berendezések kellenek, mint egy 100 ezer tonna kapacitású gyárhoz. A fontos technológiai egységek, a mosó, a bepárló és a kazán tehát nem voltak szinkronban. A kazán ömledéksatornája gyakran ki is lyukadt, a főző kapacitása és a mosás határfoka alacsony volt, ezért eleinte meg kellett küzdeni az elvárt teljesítmény biztosításáért.

PJ: – Mi volt a kazán méretével a gond? Talán túl nagyra sikerült?

– Ellenkezőleg, túl kicsire lett tervezve. A kazán mérete úgy volt megszerkesztve,

hogy a túlhevítő rendszer – tehát amelyik a gőz hőmérsékletét magas hőmérsékletre beállítja – gyakran a megengedettnél tovább hevítette és elégték a csövek a kazánban. Ezért állandóan le kellett állni csőcserére.

PJ: – Mennyi időbe telt mindezt rendbe tenni?

– Ez sajnos nagyon sok gondot okozott. Tizenöt év is eltelt, mire mi, a finnek, a svédek és az angolok is elégedettek lettünk a működéssel. Tizenötéves gyakorlati fejlesztési periódus volt. Utána viszont már mi szolgáltattuk sokfelé a gyártási információkat. Jöttek tőlünk tanulni.

PJ: – Honnan és kik jöttek?

– Eljött az idő, amikor minden országnak egyre nagyobb szüksége lett cellulózra és saját, önálló cellulózipart akartak teremteni. Ott is, ahol fa sem volt, mint például Egyiptom, Szíria és Kuba esetében. Jöttek is ezért hozzánk mindenfelől. Az angolok Szíriából idehoztak 15–20 mérnök szakembert is tanulni. Hónapokig képeztük őket, aztán mi mentünk hozzájuk beüzemelni a cellgyárat. Általában egy-egy hónapig voltak kinn tőlünk a szakemberek. De nemcsak betanítottuk a külföldi mérnököket, hanem tankönyveket is írtunk hozzá a gyártástechnológiáról, magyarul és angolul.

PJ: – Miért döntött annak idején úgy, hogy a vasipar helyett a papíripart választja?

– A döntés valójában nem volt túl nehéz. A Veszprémi Egyetemen végeztem a Vegyészmérnöki Karon. Az utolsó évet a

Szénfeldolgozó ágazatban töltöttem, ezért is kerültem először a Vasműben a kokszolóhoz. Ott azonban kevesebb volt a vegyészet, inkább a fizika, a szénelőkészítés, a fajsúly számítás, míg a szalmacellnél viszont a vegyészet dominált.

PJ: – Milyen eredményekre voltak leginkább büszkék a 30 év alatt?

– A víztelenítéssel és a szennyvíztisztítással kapcsolatban sok kísérletet végeztünk. Ezen a téren együttműködtünk a Veszprémi Egyetemmel is. Elsősorban a víztisztításban értünk el komoly eredményeket, és méltán voltunk rá büszkék. Bevezettük az önkontrollt, ami azt jelentette, hogy a szennyvíz minőségét mi mértük és azt a vízügyi hatóság elfogadta. Annyira jól sikerült a különféle víztisztító szerek alkalmazása, hogy sosem fizettünk bírságot. Olyan jól mentek a dolgok, hogy ösztönzésükre a Dunaujvárosi Hidrológiai Társaságot is megalakítottuk. Elnöke

A Dunai Szalmacellulózgyár látképe

voltam tíz évig. Sokféle rendezvényt tartottunk, például a Műszaki Napokat. A főszerző és az egyik előadó is én voltam. A külföldi utakról, a tapasztalatokról MTESZ üléseken is rendszeresen beszámoltunk már a 70-es évektől. Nekünk nem volt vasfüggöny, olyan sokszor mentünk külföldre. Ha menni kellett, nem volt akadály, utazhattunk. Finnországba szinte hazajártam. A Pápai Református Kollégiumban két olyan tanárom is volt, akik Finnországban tanultak és a finn-magyar barátságot már korán belém oltották. Amikor aztán mehettem finnországi tanulmányútra, Tamperébe, nagy öröömre szolgált.

PJ: – Hogy nézett ki a Dunaújvárosi Papírgyár struktúrája? Milyen gyáregységek voltak és hogyan alakult át az idők folyamán a gyár?

– 1963-ban, a Papíripari Vállalat megalakulásával a Papíripari Vállalat Dunaújvárosi Gyára lett az új név. Ekkor egy egységből állt a gyár. Később, 1966-tól a Dunaújvárosi Papírgyár megépülése után új egységgel bővültünk, az Író-nyomó Gyárrészleggel. Ezután épült fel a harmadik egység 1977-ben, a Dunai Hullámvertikum. A három gyárrészleg egy közös igazgató és főmérnök irányításával működött. 1989-ben azonban az Író-nyomó Gyárrészleg vezetőjét főmérnöknek nevezték ki, így ideiglenesen – néhány évig, nyugdíjazásomig – az Író-nyomó Gyárrészleget is én vezettem.

PJ: – Meddig tartott ez az állapot?

– 1992-ig, mert akkor eljött a nyugdíjazásom ideje és nyugdíjba mentem. Ekkor kezdődtek meg a nagy változások a gyár

életében, mert a Dunaújvárosi Papírgyár mindhárom gyárrészlegét eladták, köztük a Cellulóz Gyárat is. Új szervezetek, új feladatok jöttek, amihez már új és fiatalabb szakemberekre volt szükség.

PJ: – Mivel foglalkozik mostanában?

– Most írom a harmadik, helytörténeti könyvemet, hamarosan megjelenik. A Városvédő és Szépítő Egyesület munkájában is részt veszek. Rendszeres szerzője vagyok a helyi újságnak.

Szalai Árpád az „Emlékezzünk régiekre” című könyvének bemutatóján

PJ: – Köszönjük, hogy sikerült felszínre hozni néhány érdekes dunaújvárosi papíripari emléket. Sokrétű tevékenységéhez, 85. évéhez és az elkövetkező évekhez nagyon jó egészséget és hosszú életet kívánunk!